

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU MAXIMA LT, UAB, TEIKIANT PASLAUGAS TYRIMO

2023 m. spalio 2 d. Nr. (23)SI-3)SP-81
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau vadinama ir Tarnyba) buvo gauta informacija apie tai, kad parduotuvė „Maxima“, esanti Vilniuje, Naujininkų mikrorajone, Šaltkalvių g. 2 (toliau ir parduotuvė „Maxima“) yra įsikūrusi per 2 aukštus, tačiau patekimas į antrą aukštą yra tik laiptais, nesudaryta jokių sąlygų apsipirkti žmonėms su judėjimo negalia.

2023 m. birželio 29 d., vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 str. 3 dalimi, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) pradėjo tyrimą dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto pažeidimo.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, lygių galimybių kontrolierė 2023 m. liepos 3 d. raštu (23)SI-3)S-318 kreipėsi į Maxima LT, UAB vadovą (-ę) ir paprašė motyvuotai paaiškinti ir atsakyti: ar gali patvirtinti minėtas aplinkybes; ar parduotuvės „Maxima“ antrame aukšte yra laikomos prekės, skirtos vartotojams; ar sudarytos sąlygos asmenims su judėjimo negalia patekti į parduotuvės „Maxima“ antrą aukštą; kaip asmenims, turintiems judėjimo negalią, sudaromos sąlygos gauti parduotuvės „Maxima“ teikiamas paslaugas ir įsigyti prekių, kurios yra antrame aukšte; kokių priemonių imtasi (ketinama imtis), siekiant sudaryti sąlygas asmenims su judėjimo negalia patekti ir laisvai judėti parduotuvėje; ar parduotuvės „Maxima“ pastatas atitinka Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 317 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ reikalavimus ir jį pakeitusiame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4

d. įsakymu Nr. D1-653 patvirtintame statybos techniniame reglamente STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ nustatytus reikalavimus.

Taip pat prašyta pateikti ir kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

2023 m. liepos 18 d. Tarnyboje gautas atsakymas – Maxima LT, UAB, raštas „Dėl informacijos pateikimo“ Nr. SR-23-1860, kuriame teikta informacija, kad parduotuvėje „Maxima“ yra „lydimasis liftas“, kuriuo galima judėti parduotuvės viduje ir apsipirkti.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, vaiko teisių apsaugos kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę, 2023 m. rugpjūčio 21 d. raštu Nr. (23)SI-3)S-410 kreipėsi į Maxima LT, UAB, ir paprašė motyvuotai paaiškinti ir atsakyti: kokia lydimosio lifto paskirtis; ar lydimasis liftas pritaikytas naudotis žmonėms; prašyta pateikti lydimosio lifto techninę specifikaciją; ar lydimasis liftas pritaikytas asmenims su judėjimo negalia, kurie naudoja pagalbines priemones (neįgaliojo vežimėlį ir kt.); prašyta informuoti kur yra lydimasis liftas, ar jis lengvai pasiekiamas asmenims su judėjimo negalia; kokie yra laisvos erdvės lydimajame lifte matmenys, koks yra lydimosio lifto durų plotis; ar lydimuoju liftu galima naudotis savarankiškai, ar reikalinga pagalba / priemonės (jei taip, prašyčiau informuoti, kokia (-ios); ar parduotuvėje „Maxima“ vartotojams pateikiama informacija apie galimybę naudotis lydimuoju liftu (jei taip, prašyčiau nurodyti, kur pateikiama); ar parduotuvės „Maxima“ lydimuoju liftu naudojasi apsipirkti atvykę asmenys.

Taip pat prašyta pateikti dokumentus dėl parduotuvės „Maxima“ pastato pritaikymo asmenų su negalia poreikiams Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka bei kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, vaiko teisių apsaugos kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę, 2023 m. rugpjūčio 24 d. raštu Nr. (23)SI-3)S-421 kreipėsi į Lietuvos žmonių su negalia sąjungos vadovą (-ę) ir paprašė pateikti ekspertinę nuomonę / informaciją ir atsakyti į klausimus (ir juos pagrįsti): ar lydimieji liftai yra tinkami / skirti naudotis asmenims su judėjimo negalia; ar asmenims su judėjimo negalia naudotis lydimuoju liftu yra saugu, patogiu ir oru. Prašyta, turint galimybę, įvertinti: ar minėtoje parduotuvėje „Maxima“ teikiama informacija apie galimybę pasinaudoti lydimuoju liftu, ar yra reali galimybė juo pasinaudoti, ar jis yra lengvai prieinamas; ar juo galima naudotis savarankiškai, be pagalbos. Taip pat prašyta įvertinti ar alternatyvi prekių surinkimo paslauga tinkamai atliepia asmenų su judėjimo negalia poreikius norint apsipirkti oriai.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Maxima LT, UAB 2023 m. liepos 18 d. raštu „Dėl informacijos pateikimo“ Nr. SR-23-1860 atsakė į užduotus klausimus.

Maxima LT, UAB 2023 m. liepos 18 d. pateiktame paaiškinime rašoma: „Atsakant į Rašto pirmąjį klausimą, nurodome, kad Parduotuvėje yra sudarytos galimybės apsipirkti žmonėms su judėjimo negalia. Parduotuvėje yra lydimasis liftas, kuriuo galima judėti Parduotuvės viduje per skirtingus aukštus ir taip apsipirkti. Taip pat Parduotuvėje sudaryta galimybė, nenorintiems keltis liftu, nurodyti norimas prekes ar pateikti jų sąrašą, ir prekes gali surinkti Parduotuvės darbuotojas (-ai). Atsakant į Rašto antrąjį klausimą, nurodome, kad, Parduotuvės antrame aukšte yra laikomos prekės, skirtos vartotojams. Atsakant į Rašto trečiąjį klausimą, nurodome, kad sąlygos asmenims su judėjimo negalia patekti į Parduotuvės antrą aukštą yra sudarytos (žr. atsakymo 4 punktą). Atsakant į Rašto ketvirtąjį klausimą, nurodome, kad asmenims, turintiems judėjimo negalią, sudaromos sąlygos gauti Parduotuvės teikiamas paslaugas ir įsigyti prekių, kurios yra antrame aukšte, (i) pasinaudojant lydimuoju liftu arba (ii) pasinaudojant prekių surinkimo paslauga (neatlygintinai). Atsakant į Rašto penktąjį klausimą, informuojame, kad yra sudarytos sąlygos patekti į Parduotuvę ir joje judėti. Papildomai informuojame, kad minėtas klausimas buvo aptartas su Parduotuvės personalu, priimtas sprendimas aiškiau ir tinkamiau iškomunikuoti apie Parduotuvėje esantį lydimąjį liftą ir/ar galimybę pasinaudoti prekių surinkimo paslauga (neatlygintinai). Atsakant į Rašto šeštąjį klausimą, nurodome, kad Statybos techninis reglamentas STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ buvo priimtas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 „Dėl statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ patvirtinimo“ (TAR, 2019-11-05, Nr. 2019-17624), kuris įsigaliojo 2020 m. sausio 1 d. Tuo tarpu pastatas, kuriame yra Parduotuvė, pastatytas dar 1974 metais. Parduotuvėje kosmetinis remontas atliktas 2010 metais. Tiek pastato statybos metu, tiek Parduotuvės remonto metu pastatas atitiko visus tuo metu galiojusius reikalavimus“ (šių ir kitų citatų kalba netaisyta).“

2023 m. rugsėjo 5 d. Tarnyboje gautas atsakymas – Maxima LT, UAB, raštas „Dėl informacijos pateikimo“ Nr. SR-23-2389, kuriame teikta informacija, atsakant į papildomai užduotus klausimus.

Maxima LT, UAB patiektame antrajame rašte rašoma: „Atsakant į Rašto pirmąjį klausimą, nurodome, kad lydimasis liftas yra krovininis, tačiau liftu taip pat gali naudotis ir žmonės. Pridedame lifto techninę specifikaciją. Atsakant į Rašto antrąjį klausimą, nurodome, kad liftas yra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia, kurie naudoja pagalbines priemones. Atsakant į Rašto trečiąjį klausimą, nurodome, kad liftas yra pagalbinese Parduotuvės patalpose. Pasiękti liftą kliūčių nėra. Atsakant į Rašto ketvirtąjį klausimą, nurodome, kad lifto durų plotis – 1800 mm, grotų plotis – 1300 mm. Atsakant į Rašto penktąjį klausimą, informuojame, kad savarankiškai naudotis liftu negalima. Lifte būtina būti kvalifikuotas asmuo, kuris valdo liftą. Atsakant į Rašto šeštąjį klausimą, nurodome, kad informacija apie galimybę naudotis liftu suteikiama Parduotuvės „info“ kasoje. Atsakant į Rašto septintąjį klausimą, nurodome, kad tokį poreikį išreiškę asmenys lydimuoju liftu naudojami.“

Maxima LT, UAB kartu su raštu pateikė „Lifto pasą“, kuriame pažymėta, kad lifto pavadinimas ir paskirtis – krovininis liftas, valdymo būdas – mygtukinis išorinis.

2023 m. rugsėjo 26 d. Tarnyboje gautas Lietuvos žmonių su negalia sąjungos (toliau ir LŽNS arba ekspertai) 2023 m. rugsėjo 25 d. prezidentės raštas „Dėl ekspertinės nuomonės pateikimo“ Nr. 06, kuriame pateikta ekspertinė nuomonė.

Ekspertų patiektame rašte rašoma: „Atsakant į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos paklausimą, raštas 2023-08-24 Nr.(23)SI-3)S-421, teikiame nuomonę dėl Maxima parduotuvės Šaltkalvių g. 2, Vilnius. Apsilankius minimoje parduotuvėje, paaiškėjo kad žmonės, judantys neįgaliųjų vežimėliais ar kiti, turintys judėjimo negalias, gali apsipirkti tik pirmame aukšte. Lydimuoju lifto nėra. Tiksliau, yra krovininis liftas, bet, kaip sakė parduotuvės vadybininkė, juo griežtai uždrausta kelti žmones.“

LŽNS rašte informuojama: „Parduotuvėje neteikiama prekių surinkimo paslauga. Tačiau, kaip paaiškino parduotuvės vadybininkė, jeigu žmogus žinotų konkrečiai kokių prekių jis nori, kažkas iš parduotuvės darbuotojų tas prekes iš antro aukšto atneštų. Informacijos apie tokią galimybę parduotuvėje nėra. Kaip apie tokią galimybę žmogus galėtų sužinoti – neaišku. Prekių surinkimo paslauga, kada asmuo pats negali pasirinkti jam patinkančias ar reikalingas prekes, nėra orus apsipirkimo būdas.“

LŽNS prezidentės teigimu: „Apibendrinant matytą, kada nesudaromos tinkamos sąlygos žmonėms, judantiems neįgaliųjų vežimėliais ar turintiems kitas judėjimo negalias, išsirinkti norimas prekes lygiaverčiai su visais bei remiantis Neįgaliųjų teisių konvencija, konstatuojama, kad parduotuvėje pažeidžiami lygių galimybių bei prieinamumo principai. Žmonės patiria diskriminaciją negalios pagrindu. Prekybos tinklas Maxima turėtų apsvarstyti ir įsivertinti klientų aptarnavimo standartą. Nes panašių parduotuvių į parduotuvę, esančią Šaltkalvių g. 2, Vilniuje yra ir daugiau.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Maxima LT, UAB, teikiant paslaugas parduotuvėje „Maxima“ (Šaltkalvių g. 2, Vilnius), nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų.

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas. Atsakomybė sudaryti lygias galimybes gauti paslaugas yra numatoma paslaugos teikėjui, neatsižvelgiant, ar jis yra tam tikros fizinės erdvės savininkas ar ne. Paaiškiname, jog ši Lygių galimybių įstatymo nuostata taikoma tik tokiu atveju, kai klientui (vartotojui) dėl jo asmens tapatybės požymių ar savybių yra atsisakoma teikti paslaugas arba dėl šių asmens savybių jos teikiamos nevienodomis sąlygomis.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja asmenims su negalia vienodą ir

veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis). Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad asmenys su negalia galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant asmenis su negalia lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra asmenų su negalia gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo asmenys su negalia neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime (Pastabos 1 str.). Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Asmenys su negalia turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas. Prieinamumas turėtų būti užtikrintas visiems asmenims su negalia, nepaisant negalios pobūdžio, neišskiriant jų jokiais pagrindais – rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turto, gimimo ar kitokios padėties, teisinės ar socialinės padėties, ar amžiaus. Sprendžiant prieinamumo klausimą reikėtų ypač atsižvelgti į neįgaliųjų lyties ir amžiaus aspektus (Pastabos 13 str.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties,

rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, diskriminacija – tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesiogine diskriminacija Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje apibrėžiama, kaip elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka, nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias

daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad reikalavimai dėl asmenims su negalia fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą jų specialiesiems poreikiams. Šio straipsnio 3 dalyje reglamentuota, kad už objektų pritaikymą asmenų su negalia specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytų objektų savininkai bei naudotojai.

Konkretūs reikalavimai dėl pastatų pritaikymo žmonių su judėjimo negalia poreikiams įtvirtinti statybos norminiuose dokumentuose. Maxima LT, UAB, savo rašte paaiškino, jog Maxima LT, UAB, nurodė, kad pastatas, kuriame yra parduotuvė „Maxima“, pastatytas 1974 metais, parduotuvėje „Maxima“ kosmetinis remontas atliktas 2010 metais bei pažymėjo, kad ir pastato statybos metu, ir parduotuvės „Maxima“ remonto metu pastatas atitiko visus tuo metu galiojusius reikalavimus (Statybos techninis reglamentas STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ įsigaliojo 2020 m. sausio 1 d.), tačiau šio tyrimo metu reglamento nuostatos cituojamos, siekiant atkreipti dėmesį į standartą dėl visuomeninės paskirties pastatų prieinamumo.

Pagal nuo 2020 m. sausio 1 d. galiojančio aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ (toliau ir Reglamentas) 1 priedo 2.2 punkto nuostatas – administracinės paskirties pastatai ir pagal 2.3 punkto nuostatas – paslaugų paskirties pastatai priskirtini statiniams, kurie turi būti pritaikomi specialiesiems asmenų su negalia poreikiams.

Reglamento nuostatose pateikiamos nuorodos į tarptautinį standartą ISO 21542:2011 „Pastatų statyba. Užstatytos aplinkos prieinamumas ir naudojimas“ (toliau – ISO standartas) ir nurodoma, jog, pritaikant aplinką asmenų su negalia poreikiams, įrengiant rampas, nuožulnas, įėjimus į paslaugų paskirties pastatus, lifthus, privaloma laikytis šio ISO standarto. ISO standarto 12 skyriuje „Vertikalusis judėjimas“ 12 punkte nurodoma, jog vertikaliojo judėjimo sistema pastatų viduje turi būti suprojektuota, sukonstruota ir valdoma taip, kad asmenys galėtų ją lengvai suprasti ir naudoti.

Vertikalojo judėjimo sistema apima laiptų, liftų ir rampų, taip pat – eskalatorių, slenkančių takų ir keliamųjų platformų įrengimą.

Techninio reglamento „Liftai ir liftų saugos įtaisai“, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 1999 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 106 (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. rugsėjo 17 d. įsakymo Nr. A1-529 redakcija) nuostatose numatyti reikalavimai liftams, skirtiems gabenti žmonėms, žmonėms ir kroviniams ir tik kroviniams bei įtvirtinta, kad liftai turi atitikti esminius sveikatos ir saugos reikalavimus, nustatytus reglamento 1 priede.

Techninio reglamento „Liftai ir liftų saugos įtaisai“ 1 priede numatyta, kad pareigos dėl esminių sveikatos ir saugos reikalavimų galioja tik tada, kai atitinkamas liftas ar liftų saugos įtaisas, su kuriais siejamas atitinkamas pavojus, naudojami kaip numatyta įrengėjo arba gamintojo (1 punktas). Esminiai sveikatos ir saugos reikalavimai, nustatyti techniniame reglamente „Liftai ir liftų saugos įtaisai“, yra privalomi (2 punktas). Kai liftas yra skirtas žmonėms gabenti, ir jeigu, atsižvelgiant į matmenis, yra įmanoma, lifto kabina turi būti suprojektuota ir pagaminta taip, kad jos konstrukcijos ypatybės nekliudytų į kabiną patekti ir ja naudotis žmonėms su negalia ir kad lifto kabiną būtų galima bet kokių tinkamu būdu pareguliuoti taip, kad ja būtų galima lengviau naudotis neįgaliesiems (5 punktas).

Nagrinėjamu atveju buvo gauta informacija apie tai, kad parduotuvė „Maxima“, esanti Vilniuje, Naujininkų mikrorajone, Šaltkalvių g. 2 yra įsikūrusi per 2 aukštus, tačiau patekimas į antrą aukštą yra tik laiptais, nesudaryta jokių sąlygų apsipirkti žmonėms su judėjimo negalia.

Maxima LT, UAB informavo, kad parduotuvėje „Maxima“ yra sudaryta galimybė apsipirkti žmonėms su judėjimo negalia ir nurodė du būdus, pirmasis – naudojantis lydimuoju liftu, antrasis – neatlygintinai pasinaudojant prekių surinkimo paslauga.

Maxima LT, UAB atstovas nurodė kad lydimasis liftas yra krovininis, tačiau liftu taip pat gali naudotis ir žmonės bei pažymėjo, kad liftas yra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia, kurie naudoja pagalbines priemones. Maxima LT, UAB teisininkas Tarnybai pateikė informaciją: liftas yra pagalbiniuose parduotuvės „Maxima“ patalpose, pasiekti liftą kliūčių nėra, savarankiškai naudotis liftu negalima, lifte būtina turi būti kvalifikuotas asmuo, kuris valdo liftą, informacija apie galimybę naudotis liftu suteikiama parduotuvės „Maxima“ informacinėje kasoje.

Vertinant Maxima LT, UAB, pateiktą informaciją dėl Skunde išdėstytų aplinkybių, dėl galimybės asmenims su judėjimo negalia patekti į parduotuvės antrą aukštą, kuriame laikomos vartotojams skirtos prekės, darytina išvada, kad asmenys su judėjimo negalia, norintys patekti į

parduotuvės „Maxima“ antrąjį aukštą, pirmiausiai turėtų parduvotuvės personalo paprašyti, kad juos palydėtų į pagalbines patalpas ir su palyda (su liftą valdančiu kvalifikuotu žmogumi) keltis kroviniu liftu, kas nėra oru ir neužtikrina asmenų savarankiškumo.

Lietuvos žmonių su negalia sąjungos ekspertai (-ės), siekdami (-os) įvertinti parduvotuvės „Maxima“ prieinamumą ir galimybę naudotis liftu, apsilankė minimoje parduvotuvėje. Ekspertai (-ės) Tarnybai pateikė informaciją, kad žmonės, judantys asmenų su negalia vežimėliais ar kiti, turintys judėjimo negalias, gali apsipirkti tik pirmame aukšte bei pažymėjo, kad parduvotuvėje yra krovininis liftas, bet, „kaip sakė parduvotuvės vadybininkė, juo griežtai uždrausta kelti žmones“.

LŽNS prezidentė informavo, kad parduvotuvėje neteikiama prekių surinkimo paslauga, bet „kaip paaiškino parduvotuvės vadybininkė, jeigu žmogus žinotų konkrečiai kokių prekių jis nori, kažkas iš parduvotuvės darbuotojų tas prekes iš antro aukšto atneštų“ ir nurodė, kad informacijos apie tokią galimybę parduvotuvėje nėra, o pati prekių surinkimo paslauga, kai asmuo pats negali pasirinkti jam patinkančias ar reikalingas prekes, nėra orus apsipirkimo būdas.

LŽNS rašte pažymėta: „Apibendrinant matytą, kada nesudaromos tinkamos sąlygos žmonėms, judantiems neįgaliųjų vežimėliais ar turintiems kitas judėjimo negalias, išsirinkti norimas prekes lygiaverčiai su visais bei remiantis Neįgaliųjų teisių konvencija, konstatuojama, kad parduvotuvėje pažeidžiami lygių galimybių bei prieinamumo principai.

Įvertinus Skundo tyrimo metu gautą informaciją, nustatyta, kad parduvotuvės „Maxima“ infrastruktūra nėra tinkamai pritaikyta žmonėms su judėjimo negalia, žmonės su judėjimo negalia savarankiškai išsirinkti ir pasiimti gali prekes tik parduvotuvės pirmame aukšte. Maxima LT, UAB, Tarnybai pateikė informaciją, kad lydimasis liftas, kuris pagal lifto techninę specifikaciją – krovininis, yra tinkamas naudotis žmonėms su judėjimo negalia, tačiau, nustatyta, pagal lifto pasą (techninę specifikaciją), lifto paskirtis – gabenti krovinius. Kaip matoma iš galiojančio minėto techninio reglamento „Liftai ir liftų saugos įtaisai“ nuostatų, gaminant ir pritaikant krovinius liftus, vertinamas jų tinkamumas ir saugos standartai gabenant krovinius, liftai, kurie skirti kroviniams ir žmonėms arba tik žmonėms, turi atitikti kitus saugos standartus bei reikalavimus. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, kad parduvotuvėje „Maxima“ esantis krovininis liftas nėra saugus naudotis žmonėms su negalia bei kitiems parduvotuvės klientams. Taip pat ekspertai rašte Tarnybai pateikė informaciją, kad jiems parduvotuvės vadybininkė informavo, jog minėtu liftu kelti žmones yra griežtai uždrausta. Tai, kad liftas nėra skirtas naudotis parduvotuvės „Maxima“ klientams, tuo pačiu ir žmonėms su negalia, pagrindžia ir

tai, kad liftas nėra parduotuvės patalpose, skirtose lankyti klientams, o yra pagalbinėse patalpose, bei, kad juo savarankiškai naudotis nėra galimybės.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalį netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Atkreiptinas dėmesys, kad tinkamų sąlygų nesudarymas negalią turintiems asmenims gauti paslaugas galėtų būti laikomas netiesiogine diskriminacija negalios pagrindu.

Apibendrinant pažymėtina, kad parduotuvės „Maxima“ pagalbinėse patalpose yra įrengtas krovininis liftas, skirtas ne žmonėms, o kroviniams gabenti, kuriuo negalima savarankiškai naudotis, bei pačioje parduotuvėje „Maxima“ neįrengta kitų alternatyvių saugių būdų patekti į antrąjį aukštą (nėra keltuvo ar lifto žmonėms), dėl to žmonėms su judėjimo negalia neužtikrinamas tinkamas, saugus ir orus būdas, kaip ir kitiems parduotuvės „Maxima“ klientams, patekti į parduotuvės antrąjį aukštą ir apsipirkti. Tuo pačiu akcentuotina, jog prašymas atnešti parduotuvės darbuotojų atnešti konkrečias prekes iš antrojo parduotuvės aukšto, neturint galimybių pačiam asmeniui išsirinkti iš parduotuvės asortimento, yra neorus apsipirkimo būdas, nėra lygiavertis, lyginant su visais parduotuvės klientais. Tuo pačiu, atkreiptinas dėmesys, kad nėra aišku, kur ir kaip prie laiptų į antrą aukštą yra pateikiama informacija asmenims apie galimybę gauti konkrečias prekes. Remiantis tyrimo metu surinkta informacija, nėra pateikiama ir informacija apie konkrečias prekes, kurios parduodamos antrame aukšte.

Akcentuotina, jog situacija, kuomet žmonės su judėjimo negalia negali savarankiškai patekti į parduotuvės „Maxima“ antrąjį aukštą, pažeidžia Konvencijoje įtvirtintą pareigą dėl aplinkos prieinamumo asmenims su negalia užtikrinimo. Pažymėtina, jog tinkamų sąlygų nesudarymas asmenims su judėjimo negalia patekti į antrąjį parduotuvės „Maxima“ aukštą, kuriame yra laikomos vartotojams skirtos prekės, galėtų būti pripažintas neveikimu, t. y. lygių galimybių pažeidimu ir pareigos, įtvirtintos Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnyje, nevykdymu. Tokia situacija laikytina netiesiogine diskriminacija dėl negalios paslaugų teikimo srityje.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, jog Maxima LT, UAB, teikiant paslaugas, neužtikrino Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintos pareigos visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokias pačias paslaugas.

Maxima LT, UAB siūlytina parduotuvėje „Maxima“ sudaryti sąlygas visiems asmenims, nepaisant negalios, įsigyti prekes ir naudotis teikiamomis paslaugomis (Lygių galimybių įstatymo 29 str. 2 d. 2 p.).

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Siūlyti Maxima LT, UAB nutraukti lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus – parduotuvėje „Maxima“, esančioje Šaltkalvių g. 2, Vilnius, užtikrinti prieinamumą į visas parduotuvės patalpas, skirtas klientams, sudarant tinkamas ir orias sąlygas asmenims su judėjimo negalia įsigyti prekes ir gauti teikiamas paslaugas.

2. Įpareigoti Maxima LT, UAB išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti lygių galimybių kontrolierių per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Maxima LT, UAB vadovą (-ę).

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė